

تحلیل جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر رضایت در ازدواج‌های دانشجویی*

علی قوتی سفیدسنگی^۱

محمود شهبابی^۲

حسین حسن زاده چوکانلو^۳

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی جامعه‌شناختی و ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایت زناشویی در بین دانشجویانی که در جشن‌های ازدواج دانشجویی شرکت کرده‌اند، انجام شده است. کلیه دانشجویان متأهل که ازدواج دانشجویی داشته‌اند و در مراسم ازدواج دانشجویی شرکت کرده‌اند، در سراسر کشور، به عنوان جامعه آماری انتخاب شده‌اند. روش نمونه‌گیری، از نوع نمونه‌گیری گلوله‌برفی می‌باشد که ۹۷ نفر از بین دانشجویانی که ازدواج دانشجویی داشته و در جشن ازدواج دانشجویی شرکت کرده‌اند به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. روش انجام پژوهش توصیفی-تحلیلی از نوع پیمایش است که برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ (ENRICH) استفاده شده است داده‌های این پژوهش با استفاده از نرم افزار spss تحلیل شده است و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمونهای همبستگی پیرسون، آزمون تحلیل واریانس، آزمون f استفاده شد. بررسی شاخص‌های سازگاری زناشویی نشان می‌دهد که در تمام نه شاخص مشخص شده برای بررسی رضایت و موفقیت زناشویی دانشجویان، بیشترین نمره به رضایت فوق العاده در تمام شاخص‌ها تعلق دارد و تمام پاسخگویان در این شاخص‌ها رضایت کامل را دارند و بر اساس یافته‌های پژوهش انجام شده، ازدواج‌های دانشجویی در پژوهش حاضر جزو موفق‌ترین ازدواج‌ها می‌تواند باشد. بر اساس آزمون فرضیات پژوهش حاضر این نتیجه گرفته می‌شود که دانشجویان باید با شخصی ازدواج کنند که از نظر جنسی، تحصیلی، اقتصادی و روانی همانند آنها باشد (همچنان که اثبات فرضیات تحقیق نشان دهنده‌ی این مدعا است).

کلید واژه: رضایت زناشویی، ازدواج، ازدواج دانشجویی.

۱

* تاریخ وصول: ۱۳۹۴/۶/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۲/۳۰

۱- گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران ghovatisefidsangi@yahoo.com

۲- گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

۳- گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

۱ - مقدمه

ازدواج به عنوان مهمترین و اساسی‌ترین رابطه‌ی بشر توصیف شده است، زیرا ساختاری اولیه برای بنانهادن رابطه خانوادگی و تربیت کردن نسل آینده فراهم می‌سازد (لارسون و هلمن^۱، ۱۹۹۴).

ازدواج یک سنت فطری و الهی است که از دیرباز وجود داشته است و تمامی مذاهب و دین‌ها آن را توصیه کرده‌اند. ازدواج قراردادی است که به موجب آن زن و مرد در زندگی با یکدیگر شریک و متحد می‌شوند و خانواده‌ای تشکیل می‌دهند (آشتیانی، احمدی، ۱۳۸۳، ۹).

آن چه از خود ازدواج مهمتر به شمار می‌رود، موفقیت در ازدواج یا سازگاری در بین زوجین است. سازگاری زناشویی وضعیتی است که در آن زن و شوهر در بیشتر مواقع احساس ناشی از خوشبختی و رضایت از همدیگر دارند. روابط رضایت بخش در بین زوجین از طریق علاقه‌ی متقابل، میزان مراقبت از هم دیگر، پذیرش و تفاهم با یکدیگر، قابل ارزیابی است (سین‌ها و موکرجک^۲، ۱۹۹۹، ۶۳۰-۶۳۹).

همچنین ازدواج‌هایی موفق هستند که در آن ملاک‌های انتخاب به درستی رعایت شده باشند و طرفین از ملاک‌های خود آگاهی داشته و برای آنها تعریف داشته باشند؛ داشتن تدین، اخلاق نیکو، شرافت خانوادگی، عقل، سلامت جسم و روان، زیبایی، علم، هم‌کفو بودن از این جمله ملاک‌هاست (ساروخانی، ۱۳۷۱).

زوجین سازگار، زن و شوهرهایی هستند که توافق زیادی با یکدیگر دارند، از نوع و سطح روابطشان راضی هستند، از نوع و کیفیت گذران اوقات فراقت راضی هستند و در زمینه وقت و مسائل مالی خودشان مدیریت خوبی اعمال می‌کنند (گریف^۳، ۲۰۰۰).

نسل جوان نیروی سازند جامعه است و سازندگی، پیشرفت و تعالی جامعه بستگی به تلاش و همت این قشر از جامعه دارد. لذا باید کوشش کرد، تا دغدغه‌های ذهنی و مشکلات آنها برطرف گردد. دانشجویان دانشگاه‌ها به عنوان نسل جوان مشکلات متعددی دارند که یکی از مسائل مهم آنان ازدواج است. همچنین از نظر روان‌شناسی در دوره‌ی جوانی برای غلبه بر مشکلات در هر زمینه به راهنمایی نیاز مبرم دارند (شفیع آبادی، ۱۳۷۴).

روان‌شناسان تعاریف متعددی از ازدواج ارائه کرده‌اند. برخی ازدواج را یک تعهد شخصی می‌دانند که طی آن افراد به یکدیگر اعتماد می‌کنند. از بودن با هم لذت می‌برند و برای با هم بودن در روابطشان برنامه‌ریزی دارند (کریمی، ۱۳۸۹، ۱۱).

1. larson and Holman
2. sinha and mukerjec
3. greef

ازدواج به معنای انتخاب شریکی برای زندگی است (مقصودی، ۱۳۸۶، ۱۳۶). کارلسون در اثرش انطباق‌پذیری و ارتباط در ازدواج، این تعریف را از ازدواج بدست می‌دهد: ازدواج فرایندی است از کنش متقابل بین دو فرد یک مرد و یک زن که برخی شرایط قانونی را تحقق بخشیده‌اند و مراسم برای برگزاری زناشویی خود برپا داشته‌اند و به طور کلی عمل آنان مورد پذیرش قانون قرار گرفته و بدان ازدواج اطلاق شده است (ساروخانی، ۱۳۸۸، ۲۵).

یکی از اهداف اصلی ازدواج، رسیدن به رضایت و آرامش روانی است. اگر اهداف ازدواج و تشکیل خانواده را در «یک هرم تحت عنوان اهداف ازدواج» در نظر بگیریم: رهایی از تنهایی، ارضای نیاز جنسی، پاسخ به نیازهای عاطفی و روانی، ادامه نسل از پایین شروع شده و در نهایت در رأس هرم، رضایت زناشویی قرار می‌گیرد. دستیابی به احساس رضایت زناشویی، مهمترین هدف هر زوجی است؛ به این معنا که دست آورد یک ازدواج موفق و شاد وجود رضایت از زندگی مشترک است که تحت تأثیر عوامل مختلف است. رضایت زناشویی را ارزیابی کلی و ذهنی فرد از ماهیت ازدواج تعریف کرده‌اند و شامل میزانی از برآورده شدن نیازها و توقعات و امیال فرد است (کاوه فارسانی و همکاران، ۱۳۹۱).

در پژوهش‌های مختلف تلاش‌هایی برای شناسایی عوامل مؤثر بر سازگاری و ناسازگاری زوجین انجام شده است (کیوانلو، ۱۳۸۳؛ هلمن و همکاران، ۱۹۹۵؛ روزولت، ۱۹۸۰؛ سیاوش شاه عنایتی، ۱۳۸۸؛ بیرجندی ۱۳۷۷). بر این اساس عوامل گوناگونی به عنوان عوامل مؤثر بر سازگاری در زناشویی و میزان موفقیت ازدواج‌ها، شناسایی شده است که از بین آنها می‌توان به این عوامل اشاره کرد: عوامل زمینه‌ای - فردی از قبیل خانواده اصلی (وضعیت ازدواج والدین، وضعیت بهداشت روانی والدین ...) عوامل اجتماعی فرهنگی (میزان حمایت از طرف والدین، سن ازدواج، آموزش و تحصیلات، درآمد و شغل، طبقه و گروه اجتماعی، نوع جامعه) وضعیت فعلی زندگی (حمایت دوستان، فشارهای درونی و بیرونی) ویژگی‌های فردی (سلامت عاطفی، ویژگی‌های شخصیتی، مهارت بین فردی، سلامت جسمانی) عوامل ارتباطی دو جانبه از قبیل همگنی (همسانی در مذهب، همسانی در نژاد، همسانی در وضعیت اقتصادی - اجتماعی، همسانی در سن، همسانی در هوش، همسانی در تحصیلات، همسانی در ویژگی‌های کلی شخصیتی) و ... (غضنفری، ۱۳۹۱، ۴۷).

۲ - پیشینه‌ی تجربی تحقیق

غضنفری (۱۳۹۱) در تحقیقی تحت عنوان بررسی عوامل مؤثر بر رضایت از زندگی ازدواج‌های دانشجویی نشان می‌دهد که تمام عوامل زناشویی تأثیر معناداری بر رضایت از زندگی زوج‌های دانشجویی دارند، اما عوامل کنارآمدن با یکدیگر، رابطه‌ی پر بار و با محتوا، داشتن علائق مشترک و اهمیت‌دادن به

همسر از مهمترین عوامل مؤثر بر رضایت از زناشویی هستند و بیش از ۶۵ درصد واریانس رضایت از زندگی را تبیین می‌کنند. بهاری (۱۳۸۶) در تحقیق دیگری تحت عنوان بررسی رضایت زناشویی ازدواج‌های دانشجویی و عوامل مؤثر در آن، به این نتایج می‌رسد که در نمونه مورد بررسی بین میانگین رضایت زناشویی در نوع ازدواج (ازدواج‌های دانشجویی و غیردانشجویی)، جنسیت، هم‌زبان و غیرهم‌زبان و سطح درآمد تفاوت معناداری وجود ندارد، اما این در بین میانگین رضایت زناشویی گروه نمونه با میانگین نظری جامعه، هم‌رشته یا غیر هم‌رشته بودن، در رشته‌های علوم انسانی با رشته‌های غیر علوم انسانی، هم‌پایه یا غیر هم‌پایه تحصیلی بودن و فاصله سنی زوجین تفاوت معنادار می‌باشد. صیادپور (۱۳۸۳) در پژوهشی تحت عنوان، ازدواج موفق: بررسی رضایت از ازدواج در دانشجویان، که بین ۳۰۰ دانشجوی زن و مرد متاهل که به صورت نمونه در دسترس در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب انجام گرفت نشان داد که نتایج حاصل از تحلیل واریانس یک طرفه روشن می‌کند که جنس، سال‌های زندگی مشترک، سن همسر و اختلاف سنی با همسر بر میزان رضایت از زندگی زناشویی مؤثرند اما عواملی مانند درآمد خانواده و شیوه آشنایی بر میزان رضایت افراد از ازدواج تأثیر نمی‌گذارد.

همچنین مهدوی و غنیمتی (۱۳۸۷) در مقاله‌ای تحت عنوان بررسی آثار و نتایج ازدواج دانشجویی در ابعاد فردی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نشان می‌دهند که نتایج تحلیل‌های صورت گرفته با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده از دانشجویانی که ازدواج دانشجویی داشته‌اند، نشان می‌دهد که ایفای نقش تسهیلی و تشویقی از سوی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی برای ازدواج دانشجویان با ثبات نسبی می‌تواند منجر به آثار مثبت در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فردی گردد.

آشتیانی و احمدی (۱۳۸۳) در پژوهش خود با زیرعنوان بررسی ازدواج‌های موفق و ناموفق در بین دانشجویان مشخص می‌سازند که عوامل مؤثر برای ازدواج‌های موفق به ترتیب عبارتند از داشتن اعتماد به یکدیگر، روابط کلامی و غیرکلامی خوب و مبتنی بر مراودات سالم و توافق بر سر مسائل اساسی زندگی از قبیل تصمیم‌گیری شغلی، هدف‌های زندگی، تحصیلی، شیوه برخورد با فرزندان، مدت زمانی که با هم سپری می‌شود، روابط جنسی و ... به علاوه برخی از عوامل شخصیت خانوادگی و اجتماعی مؤثر بر سازگاری دانشجویان عبارت است از: نوع شغل همسر طریقه آشنایی با همسر شیوه حل مشکلات و محل مراجعه در زمان بروز اختلاف با همدیگر، همچنین نتایج نشان داد که سن، رشته تحصیلی، وضعیت تحصیلی دانشجویان و تحصیلات همسر در میزان سازگاری زناشویی آنان اثرگذار نیست.

کیوانلو (۱۳۸۳) نیز عوامل مؤثر بر رضایتمندی از زناشویی را بر چهار دسته کلی طبقه‌بندی نموده

است که عبارتند از:

۱- ویژگی های جمعیت‌شناختی، سن هنگام ازدواج، فاصله سنی زوجین، سطح تحصیلات، طبقه اجتماعی هر یک از زوجین، مسائل مالی، شاغل بودن استرس‌های شغلی، شاغل بودن هر دو زوج و تأثیر آن، تقسیم کار، تفاوت‌های نژادی، ازدواج بین فرهنگی، ازدواج مجدد، زندگی مشترک قبل از ازدواج، والد بودن یا نبودن، تعداد فرزندان (...).

۲- خصوصیات و عوامل زمینه‌ای فرد (عوامل شخصیتی مؤثر مثل روان رنجوری، تفاوت‌های شخصیتی، تیپ A و B و تأثیر آن، منبع کنترل، خلق و خو، خودمختاری، وابستگی، علائق جنسی، سبک عاطفی هر یک از طرفین، نگرش به زندگی، اهداف شخصی، احساس استقلال...).

۳- فرآیندهای بین فردی (رفتارهای تعاملی، مهارت‌های ارتباطی، سبک‌های حل مسأله و تعارض، کوشش‌های مقابله‌ای، میزان عشق یا محبت بین زوجین، کیفیت رابطه جنسی، توافق در مسائل مذهبی و اعتقادی، آداب خانوادگی، صمیمیت، تعهد...).

۴- استرس‌ها و وقایع زندگی (افسردگی شدید مادر، بیماری‌های روانی، بیماری‌های مزمن، فرزند معلول یا مختل از لحاظ رفتاری، مراقبت از همسر مریض یا معلول، بدگمانی به شوهر، بازنشستگی، رضایت در طول زندگی، دوره آشیانه خالی، نازآلودن، آبستنی، خلق و خوی اولیه کودک، دختر و پسر نوجوان داشتن و الکی بودن همسر...).

۳- بیان مسأله

همسرگزینی و تشکیل خانواده از مهمترین تعهدهای عاطفی، اخلاقی و قانونی افراد به شمار می‌رود. با تغییر جامعه، خانواده هم تغییر خواهد کرد، مثلاً تعداد زیادی از خانواده‌های جوان که تازه ازدواج کرده‌اند دچار مشکلات و معضلاتی شده‌اند. در دنیای امروز دلیل‌های اصلی ازدواج به شدت دستخوش دگرگونی شده است؛ برخی از جوانان بدون بستن پیمان زناشویی رابطه جنسی برقرار می‌کنند، بسیاری برای فرار از فشارهای جامعه به مجرد زیستن روی می‌آورند و ...

آمارها حاکی از افزایش طلاق در جامعه است که با توجه به این امر باید این نکته را در نظر داشت که دانشجویان نیز همچون سایر اقشار جامعه از گزند این آسیب در امان نخواهند بود. اصطلاح ازدواج دانشجویی نخستین بار از سوی یکی از اساتید دانشگاه تهران پیشنهاد شد و اولین جشن ازدواج دانشجویی در زمستان سال ۱۳۷۶ با کمک نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه شهید بهشتی و با شرکت ۶۰ زوج از دانشجویان این دانشگاه برگزار شد. طبق اظهار نظر مدیر فرهنگی نهاد مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، امیر ابراهیم زاده، به طور کلی و با توجه به تفکیک جنسیت، دختران ۲۳ هزار نفر و پسران ۱۲ هزار نفر و هر زوجی که دختر یا پسر که یکی از آنها دانشجو هستند ۱۱۵۰۰ نفر، از ابتدای شروع

جشن‌های ازدواج دانشجویی تا سال ۹۳، شرکت کرده‌اند. مطالعات نشان می‌دهد که ازدواج جوانان در زمان دانشجویی از مزایای زیادی برخوردار است، ولی اگر این ازدواج‌ها اندیشیده نباشد و جوانان دانشجویی در انتخاب همسر خود عجلانه تصمیم‌گیری کنند، با آثار و پیامدهای منفی در زندگی مشترک روبه‌رو خواهند شد.

تحقیق حاضر پژوهشی است به دنبال جواب دادن به این مساله اصلی: که عوامل مؤثر بر موفقیت و رضایت در ازدواج‌های دانشجویی چه می‌باشد؟ آیا متغیرهای سن، رشته تحصیلی، مذهب، رضایت جنسی، ارتباطات و... در میزان موفقیت ازدواج‌های دانشجویی نقش دارند یا نه؟

۴ - مبانی نظری

رضایت یک حالت هیجانی است که با رسیدن به هدف بوجود می‌آید (محسن صالحی، ۱۳۸۲، ۱۲). رضایت زناشویی یعنی داشتن اعتماد و توجه متقابل، احساس شادمانی کلی از رابطه، داشتن احترام و حمایت دو جانبه و داشتن ثبات در ازدواج تعریف شده است (سیدلر^۱، ۲۰۰۸). به طور کلی درباره رضایت زناشویی نظریات متفاوتی مطرح شده است که در این تحقیق به چند مورد از معتبرترین آنها اشاره می‌شود و یافته‌های پژوهش را بر اساس این نظریات تحلیل و ارزیابی می‌نماییم.

۴-۱- نظریه نیازهای اساسی مازلو

مازلو نیازهای اساسی انسان را در پنج دسته طبقه‌بندی نموده است و در میان این نیازها به وجود نوعی سلسله مراتب اشاره دارد و مدعی است که بروز هر دسته از این نیازها صرفاً به دنبال ارضاء شدن نیازهای اساسی تر و پایین‌تر از خود ممکن است. افزون بر این مازلو بر آن است که در پی بروز هر دسته از این نیازها، در خلال فرآیندی که آن را انگیزش محرومیت می‌نامد، کلیه کنش‌ها و واکنش‌های فرد در جهت ارضای آن قرار می‌گیرد تا آن جا که همه‌ی رفتارهای فرد را در آن مقاطع خاص می‌توان نمادی از آن نوع نیاز، محسوب داشت (مازلو، ۱۳۷۵، ۱۱۰). به نظر مازلو اگر نیازهای طبقات پایین برآورده شود فرد از لحاظ جسمانی و عاطفی احساس امنیت می‌کند، اگر نیاز به تعلق، محبت، پیوستگی و پذیرش برآورده شده باشد و فرد به احترام، پیش رفت و اعتبار و مقام لازم خود برسد، نیازهای شناختی و علمی لازم را کسب کند، به نیازهای زیبایی، نظم و هنر پاسخ بدهد، به خود شکوفایی رسیده و می‌تواند رضایت کامل را تجربه کند. در این وضعیت فکری و یا ساختار شخصیت است که مفهوم رضایت از حد متعارف و

1 .scheidler

زندگی روزمره فردی تجاوز کرده به مفهومی عام و جهانی به مقوله ای پایدار و فراگیر مبدل می‌شود (محسنی و صالحی، ۱۳۸۲، ۱۴).

درباره‌ی نیازهای جنسی و رضایت زناشویی در دیدگاه مزبور نیاز به ارضاء تمایلات جنسی هم ردیف نیاز به پاسخگویی به انگیزه‌هایی چون نیاز به هوا، تشنگی، گرسنگی و نیاز به خواب و غیره، در رده‌ی نیازهای فیزیولوژیک، یا همان نیازهای اساسی و اولیه و زیر بنایی انسان و هر موجود زنده دیگر می‌باشد. به اعتقاد مازلو، رابطه‌ی جنسی، همچون عشق جایگاه ویژه‌ای در اصول روان‌شناختی انسان‌ها به خصوص انسان‌های با درجات بالای سلامت روانی دارد. او می‌گوید: تمایلات جنسی و عشق می‌تواند در افراد سالم به طور کامل تری در هم ترکیب شوند و غالباً نیز چنین می‌شود. این دو مقوله در زندگی افراد سالم (خود شکوفا) بسوی ترکیب و ممزوج شدن با یکدیگر گرایش دارند (اوحدی، ۱۳۸۴، ۸۹).

۴-۲- نظریه رضایت جنسی و موفقیت زندگی

کارلی فوریه، هماهنگی جنسی را از معیارهای اساسی در انتخاب همسر معرفی می‌کند. در این مورد می‌نویسد که اشخاص می‌توانند همانند دیگر امور زندگی، در موضوعات جنسی نیز از سلیقه یکسانی برخوردار باشند. اگر معیارها و رفتارهای جنسی در زن و مرد، خیلی با هم تفاوت داشته باشد می‌تواند مشکلاتی را ایجاد کند، در صورتی که اگر تمایل جنسی با هم سلیقه‌ی همراه باشد، پایه ای برای یکی از سعادت‌مندترین روابط زندگی می‌شود (شعرباف، ۱۳۷۷).

اگر چه زندگی زناشویی سعادت‌مند، فقط تا اندازه ای مربوط به روابط لذت بخش جنسی است. ولی این روابط یکی از مهمترین علل خوشبختی یا عدم خوشبختی زندگی زناشویی است. زیرا اگر این روابط قانع کننده نباشد، منجر به احساس محرومیت، ناکامی و عدم احساس امنیت می‌گردد. تحقیقاتی که در مورد ازدواج شده است نشان می‌دهند مسائل جنسی از لحاظ اهمیت در ردیف مسائل درجه اول زندگی قرار دارند (حسینی بیرجندی، ۱۳۷۷).

۴-۳- نظریه مهارت‌های ارتباطی

نظریه مهارت‌های ارتباطی تاکید اصلی را بر ارتباط سالم در خانواده دارد و ارتباط صحیح را اساس یک زندگی زناشویی موفق می‌داند و بیان می‌دارد که برخورداری از مهارت‌های ارتباطی باعث بالا رفتن رضایت زناشویی می‌شود. میلر و الیور^۱ در بررسی خود پیرامون مشکلات مربوط به زوج‌ها به این نتیجه رسیدند که آنها سال‌های سال به علت نداشتن مهارت‌های ارتباطی بصورت ناکارآمد زندگی کرده و فکر

کرده اند که مشکل اصلی آنها مربوط به مسائل مالی یا وابستگی همسر است، در حالی که ریشه اصلی مشکلات و نارضایتی آنها، مشکلات ارتباطی و عدم قدرت برقراری ارتباط و هدایت موضوعات به شکل درست و مؤثر است (میلر و اولیور^۱، ۱۹۹۴).

۴-۴- نظریه همسان همسری و رضایت زناشویی

برگس خانواده را به عنوان یک سازمان اجتماعی می‌داند. او در قلمرو گزینش همسر به همسان همسری اعتقاد دارد؛ زیرا به نظر وی انسان‌ها در هر شرایطی، چنان که شباهتی از دیدگاه سنی، خانواده، تحصیلی، نژادی و ملی با یکدیگر داشته باشند، گرایش بیشتری نسبت به یکدیگر دارند. همچنان که کاهش میزان طلاق را باعث می‌شود (ساروخانی، ۱۳۸۸). اگر دو شریک ازدواج هم سن باشند از نو ساختن سرنوشت، بر مبنای خاطره مشترک پیوسته انجام می‌گیرد. علاوه بر سن بسیاری از خصوصیات دیگری نیز وجود دارد که اشتراک یا تشابه آنها بین زن و شوهر موجب نزدیکی هرچه بیشتر آنها خواهد بود. میزان تحصیلات یکی دیگر از این عوامل است که بر ازدواج اثر می‌گذارد. استوارت ملاحظه کرده است که میان آموزش و پرورش و آن چه که از همسر او انتظار می‌رود نوعی تناسب منطقی وجود دارد (ساروخانی، ۱۳۸۸، ۷۲).

از آن جا که تحصیلات نیازمند به تحمل محرومیت و صرف هزینه‌های فراوانی است، خود نوعی کالای با ارزش محسوب می‌شود و کسانی که از سطح عالی آن بهره مند هستند خود را با کسانی که میزان کمتری از آن برخوردارند، متفاوت می‌بینند. افراد دارای تحصیلات عالی نسبت به بقیه مردم بینش‌ها و نگرش‌های متفاوتی دارند و در نتیجه ترجیح می‌دهند بیش تر با کسانی رابطه برقرار کنند که در سطح تحصیلی مشابهی قرار دارند (بستان و دیگران، ۱۳۸۸، ۳۲). در واقع سازگاری زناشویی زمانی حاصل می‌شود که زن و شوهر در جنبه‌های مختلف کمترین فاصله و تقابل را داشته باشند؛ به عبارتی مشابهت‌ها و همسانی‌ها موافقت را به ارمغان می‌آورند، به طور کلی، همسان همسری شاخص‌های متفاوتی دارد که از این میان می‌توان به هم سانی سنی، تحصیلی، وضعیت و پایگاه شغلی و نژاد و مذهب او اشاره کرد. (ساروخانی، ۱۳۸۸).

ارزش‌های همگون زن و شوهر (مذهب، نژاد ...) موجب استحکام و تداوم زندگی زناشویی است. در این حالت رفتار و انتظارات زن و شوهر تحت تاثیر مجموعه‌های متمایز ارزشی و هنجاری قرار نمی‌-

1. Miller and oliver

گیرد. بنابراین توافق ارزشی زن و شوهر موجب رضایت از همدیگر خواهند شد (ساروخانی، ۱۳۸۸، ۱۲۹).

۴-۵- نظریه گلاسر درباره موفقیت و رضایت زناشویی

گلاسر معتقد است که هر انسانی پنج دسته نیاز اساسی دارد (محبت، قدرت، آزادی، بقاء، تفریح) که در یک ازدواج موفق باید به نحو رضایت مندی برای طرفین تأمین شود و در صورت ناهماهنگی در عدم ارضای آن در طرفین، باعث نارضایتی در ازدواج می‌شود (گلاسر، ۱۳۸۴).

۴-۶- نظریه رفتاری

به طور کلی در این نظریه محرک‌ها و عوامل محیطی نقش قاطع و تعیین‌کننده‌ای در تغییر و تکوین شخصیت دارد. از این رو برای بررسی تعارض‌های زناشویی در این رویکرد به تجارب و یادگیری‌های فرد و محرک‌های محیطی او توجه می‌شود. همچنین بر طبق مدل تبادل رفتاری که درمان رفتاری زناشویی بر پایه آن استوار است، اختلاف‌های زناشویی تا حد زیادی پیامد میزان تقویت یا تنبیه اعمال شده از طرف زوجین نسبت به هم است (احدی، ۱۳۸۳).

۴-۷- نظریه منابع

نظریه منابع یکی از نظریه‌هایی است که ویلیام گود به آن پرداخته است. بر پایه نظریه منابع، نظام خانواده، مانند هر نظام یا واحد اجتماعی دیگر دارای نظام اقتداری است و هرکس که به منابع مهم خانواده بیش از دیگران دسترسی دارد، می‌تواند سایر اعضا را به فعالیت در جهت امپال خود وادارد. گود استدلال نمود که منابعی مانند موقعیت، منزلت اجتماعی، پایگاه فرد در بیرون از خانواده، شغل، اقتدار سیاسی و ...، قدرت اعضای خانواده را تحت تأثیر قرار می‌دهد (اعزازی، ۱۳۸۸، ۸۱).

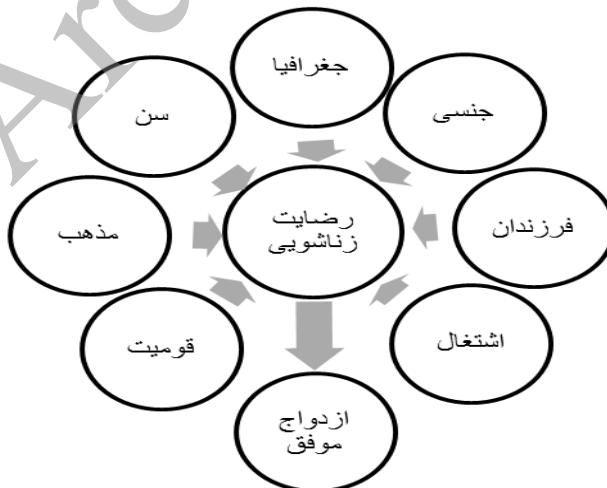
معمولاً در اکثر موارد دو قطب یعنی قدرتمند و کسی که قدرت را تحمل می‌کند دیده می‌شود و حتی در خانواده بین زن و شوهر، هرچند که علی‌الظاهر که خانواده کانون عشق و محبت بوده و واژه قدرت بیش تر در بیان روابط بین گروه‌های سیاسی - اقتصادی به کار می‌رود طرح آن در مورد خانواده نامأنوس است، اما اگر بپذیریم که خانواده گروهی تشکیل شده از اعضایی است که منابع اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را می‌طلبد و گاه و بی‌گاه به خاطر تضاد بر سر منافع با یکدیگر به مبارزه و جدال عینی و غیر عینی می‌پردازد در خواهیم یافت که عنوان کردن و اعمال واژه قدرت (در روابط زن و شوهری در یک

خانواده) چندان هم بی‌مورد نیست. بنابراین تضاد بر سر قدرت بین زن و مرد در خانواده به وجود می‌آید. هرکدام از این دو فرد، برای کسب منزلت مهم تری از طریق توسل به امکانات مالی، فرهنگی، اخلاقی در مسلط‌شدن بر دیگری و نیل به اهداف خود تلاش می‌کنند، گاه این نبرد بر سر فرزندان، انتخاب رشته تحصیلی، انتخاب همسر، بر سر سیادت تام در خانواده هر زمانی به خاطر مسایل عاطفی و غیره اتفاق می‌افتد (صدر نبوی، ۱۳۷۰، ۳۳۰).

سلطه‌ی یک همسر یا اختلافات گسترده بر سر قدرت، با طلاق و نارضایتی زناشویی ارتباط دارد. تود و فریدمن دریافته‌اند که در ازدواج‌های ناموفق شوهران تمامی تصمیم‌گیری‌های مهم: کجا زندگی کنند، چگونه پول خود را خرج کنند و ... را انجام می‌دادند (چلبی، ۱۳۸۵، ۲۳۰).

در این پژوهش برای بررسی رضایت زناشویی در بین دانشجویان از نظریه‌های متفاوتی استفاده شده که هر کدام به یک بخش از ابعاد و عوامل موثر بر رضایت زناشویی پرداخته‌اند. با توجه به نظریه‌های مطرح‌شده اگر نیازهای افراد به خوبی برطرف نشود در زندگی دچار شکست می‌شوند (مازلو) و اگر نیازهای آنها هم سو با یکدیگر باشد (فوریه) یک زندگی خوب خواهند داشت. برگس عقیده دارد که اگر افراد در انتخاب شریک خود در زندگی، همسانی را رعایت کنند (در تحصیلات، اقتصاد، مذهب، جنسی، ...) زندگی موفق‌تری خواهند داشت. براساس نظریات مطرح‌شده در این پژوهش مدل تحلیلی زیر را برای انجام پژوهش ارائه می‌کنیم:

۵ - نمودار الگوی تبیینی جهت بررسی عوامل مؤثر بر رضایت زناشویی

۶ - روش پژوهش

روش پژوهش حاضر، توصیفی - تحلیلی از نوع پیمایش می‌باشد. در روش پیمایش اطلاعات از طریق پرسش‌نامه یا به صورت میدانی در یک مقطع زمانی جمع‌آوری می‌شود و سپس به تجزیه و تحلیل آنها پرداخته می‌شود.

جامعه‌ی آماری پژوهش را کلیه دانشجویانی که ازدواج دانشجویی داشته‌اند، و در سراسر کشور پراکنده می‌باشند، تشکیل می‌دهند که از این تعداد پنجاه و نه نفر مرد (۶۰/۸ درصد) و سی و هشت نفر زن (۳۹/۲ درصد) می‌باشند. روش نمونه‌گیری در این تحقیق، از نوع نمونه گلوله برفی می‌باشد؛ به این قرار دانشجویانی که ازدواج دانشجویی داشته‌اند را شناسایی کرده و از طریق این افراد نمونه‌ی بعدی را شناسایی می‌کردیم. حجم کل نمونه مورد بررسی ۹۷ نفر از دانشجویانی می‌باشد که ازدواج دانشجویی داشته‌اند. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه رضایت زناشویی (فرم کوتاه شده) انریچ^۱ استفاده شده است. ضریب آلفای پرسشنامه انریچ در گزارش اولسون و همکاران برای هر دو مقیاس پاسخ‌قراردادی، رضایت زناشویی، موضوعات شخصیتی، ارتباط زناشویی، حل تعارض، نظارت مالی، فعالیت‌های اوقات فراغت، روابط جنسیتی، فرزندان، بستگان و دوستان، نقش‌های مربوط به تربیت، از این قرار است: ۰/۹، ۰/۸۱، ۰/۷۲، ۰/۶۸، ۰/۷۵، ۰/۷۴، ۰/۷۶، ۰/۴۸، ۰/۷۷، ۰/۷۲، ۰/۷۱ (ثنایی، ۱۳۷۹). در پژوهش مهدویان ضریب همبستگی پیرسون در روش بازآزمایی (به فاصله یک هفته) برای گروه مردان ۰/۹۳ درصد و برای گروه زنان ۰/۹۴ درصد و برای گروه مردان و زنان ۰/۹۴ درصد به دست آمده است. سلیمانیان بعد از ترجمه‌ی این پرسش‌نامه به فارسی و تبدیل آن به فرم کوتاه ۴۷ سوالی، برای سنجش روایی، پرسشنامه را به متخصصان روان‌شناسی و روش تحقیق ارائه کرد و برای مشخص کردن پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده کرد، که آلفای بدست آمده ۰/۹۵ درصد شد (ثنایی، ۱۳۷۹). پاسخ به سؤالات این پرسشنامه به صورت پنج گزینه‌ای (کاملاً موافق، موافق، نظری ندارم، مخالف، کاملاً مخالف) است. به ترتیب نمره پنج تا یک را به خود اختصاص می‌دهند؛ جمع نمرات هر فرد در هر یک از سؤالات میزان رضایت زناشویی او را نشان می‌دهد. برای سنجش رضایت زناشویی در این پرسشنامه از نه شاخص استفاده شده است: ارتباط زناشویی، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت اوقات فراغت، روابط جنسی، ازدواج و فرزندان، اقوام و دوستان، جهت‌گیری مذهبی، موضوعات شخصیتی که برای محاسبه سنجش میزان سازگاری ابتدا مجموع نمرات را برای هر یک از مقیاس‌های فرعی به طور جداگانه حساب می‌کنیم سپس مجموع نمره هر مقیاس را به عدد پنج تقسیم می‌کنیم؛ عدد بدست آمده را گرد می‌کنیم و سپس وضعیت سازگاری زناشویی در هر مقیاس را به صورت زیر تفسیر می‌نماییم:

نمره ۱ نشانگر نارضایتی شدید، نمره ۲ نشانگر عدم رضایت، نمره ۳ نشانگر رضایت متوسط، نمره ۴ نشانگر رضایت زیاد، نمره ۵ نشانگر رضایت فوق العاده است. داده‌های این پژوهش وارد نرم افزار SPSS شده، و برای تجزیه و تحلیل آنها از آزمونهای همبستگی پیرسون، آزمون تحلیل واریانس، آزمون f ، استفاده شد (ثناپی، ۱۳۷۹).

۷- فرضیه‌های پژوهش

۱. بین قومیت زوجین و رضایت زناشویی آنها ارتباط وجود دارد (نظریه همسان همسری برگس).
۲. بین نیازهای جنسی زوجین دانشجوی و رضایت زناشویی ارتباط مثبت وجود دارد (نظریه رضایت جنسی کارلی فورهه).
۳. بین همسرانی که تحصیلات نزدیک به هم دارند و رضایت زناشویی ارتباط وجود دارد (نظریه همسان همسری برگس).
۴. بین مذهب زوجین و رضایت زناشویی آنها ارتباط وجود دارد (نظریه نیازهای اساسی مازلو).
۵. بین سن زوجین و رضایت زناشویی ارتباط وجود دارد (مشاهدات پژوهشگران).
۶. بین وضعیت اشتغال زوجین و رضایت زناشویی آنها رابطه وجود دارد (نظریه منابع گود).
۷. بین اختلاف سنی زوجین و رضایت زناشویی آنها رابطه وجود دارد (بر اساس مشاهدات و مطالعات پژوهشگران).

۸- یافته‌های پژوهش

۸-۱- بخش اول یافته‌های پژوهش (توصیف ویژگی‌های نمونه)

در این قسمت به نتایج بدست آمده از پژوهش در دو بخش توصیفی و استنباطی اشاره می‌کنیم. ابتدا به توصیف خصوصیات نمونه مورد مطالعه می‌پردازیم و سپس به تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیات خواهیم پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ۵۹ نفر یعنی ۶۰/۸ درصد پاسخگویان مرد و ۳۸ نفر ۳۹/۲ درصد زن هستند؛ ۸۳ نفر یعنی ۸۵/۶ درصد از دانشجویان مورد مطالعه شیعه و ۱۲ نفر یعنی ۱۲/۴ درصد اهل سنت و ۲ نفر یعنی ۲ درصد سایر می‌باشند؛ از کل افراد مورد بررسی از نظر قومیت، ۶۱ نفر یعنی ۶۲/۹ درصد فارس، ۱۴ نفر یعنی ۱۴/۴ درصد کرد، ۶ نفر یعنی ۶/۲ درصد عرب، ۳ نفر یعنی ۳/۱ درصد بلوچ و ۱۳ نفر یعنی ۱۳/۴ درصد ترک بودند؛ بالاترین فراوانی سنی برای سن ازدواج بین ۲۲ تا ۲۵ سال با ۵۵ نفر یعنی ۵۶/۷ درصد و کمترین فراوانی سنی بین ۳۲ تا ۳۵ سال با ۷ نفر یعنی ۷/۲ درصد بود؛

که این آمار نشان می‌دهد ازدواج دانشجویی سن ازدواج را پایین آورده است. دانشجویان مورد بررسی از چهار شاخه‌ی اصلی تحصیلی به قرار ۵۴ نفر یعنی ۵۵/۷ درصد علوم انسانی، ۱۲ نفر یعنی ۱۲/۴ درصد علوم تجربی، ۲۱ نفر یعنی ۲۱/۶ درصد ریاضی فیزیک و فنی مهندسی، ۸ نفر یعنی ۸/۲ درصد هنر و ۲ نفر یعنی ۲/۱ درصد سایر بوده‌اند؛ میزان تحصیلات افراد مورد بررسی به ترتیب مقطع تحصیلی: ۴ نفر یعنی ۴/۲ درصد کاردانی، ۳۲ نفر یعنی ۳۳ درصد کارشناسی، ۴۰ نفر یعنی ۴۱/۲ درصد کارشناسی ارشد و ۲۱ نفر ۲۱/۶ درصد دکتری است؛ وضعیت اشتغال دانشجویان در زمان ازدواج به این شکل، ۶۲ نفر یعنی ۶۳ درصد شاغل و ۳۵ نفر یعنی ۳۶/۱ درصد بیکار بوده‌اند؛ علاوه بر این‌ها نحوه انتخاب همسر در بین صورت‌های مختلف، بالاترین میزان، خودمان آشنا شده‌ایم ۵۱ نفر یعنی ۵۲/۶ درصد، خانواده معرفی کرده‌اند ۲۷ نفر یعنی ۲۸/۸ درصد و کمترین میزان در محل کار آشنا شده‌ایم با ۳ نفر یعنی ۳/۱ درصد می‌باشد (البته گزینه‌های دیگری هم درباره نحوه آشنا شدن در پرسشنامه مشخص شده است).

برای سنجش رضایت زناشویی از نه شاخص استفاده شده است: ارتباط زناشویی، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت اوقات فراغت، روابط جنسی، ازدواج و فرزندان، اقوام و دوستان، جهت‌گیری مذهبی، موضوعات شخصیتی. نحوه پاسخ دادن به هریک از شاخص‌ها در کل پرسشنامه‌ها به قرار زیر می‌باشد:

شاخص اول ارتباط زناشویی که در پرسشنامه با گویه‌های ۶-۱۳-۲۳-۳۲-۴۱ سنجیده شد و میزان پاسخگویی به این قرار است: رضایت متوسط ۷ نفر یعنی ۷/۲ درصد، رضایت زیاد ۲۳ نفر یعنی ۲۳/۷ درصد، رضایت فوق‌العاده ۶۷ نفر یعنی ۶۹/۱ درصد.

شاخص دوم حل تعارض بود که با گویه‌های ۱۷-۱۴-۲۴-۳۳-۴۲ سنجیده شد و میزان پاسخ‌گویی به این قرار است: رضایت متوسط ۲ نفر یعنی ۲/۱ درصد، رضایت زیاد ۲۶ نفر یعنی ۲۶/۸ درصد، رضایت فوق‌العاده ۶۹ نفر یعنی ۷۱/۱ درصد.

شاخص سوم مدیریت مالی است که با گویه‌های ۸-۱۵-۱۶-۲۵-۳۴ سنجیده شده‌اند و میزان پاسخگویی به این قرار است: رضایت متوسط ۲ نفر یعنی ۲/۱ درصد، رضایت زیاد ۳۷ نفر یعنی ۳۸/۱ درصد، رضایت فوق‌العاده ۵۷ نفر یعنی ۵۸/۸ درصد می‌باشد.

شاخص چهارم فعالیت‌های اوقات فراغت است که با گویه‌های ۹-۱۷-۲۶-۳۵-۴۳ سنجیده شده است و میزان پاسخگویی به این قرار است: رضایت متوسط ۶ نفر یعنی ۶/۲ درصد، رضایت زیاد ۳۵ نفر یعنی ۳۶/۱ درصد، رضایت فوق‌العاده ۵۶ نفر یعنی ۵۷/۷ درصد است.

شاخص پنجم روابط جنسی است که با گویه‌های ۱۰-۱۸-۲۷-۳۶-۴۴-سنجیده می‌شود و میزان پاسخگویی به این قرار است: رضایت متوسط ۱ نفر یعنی ۱ درصد، رضایت زیاد ۳۰ نفر یعنی ۳۰/۹ درصد، رضایت فوق العاده ۶۶ نفر یعنی ۶۸/۱ درصد است.

شاخص ششم ازدواج و فرزندان بود که با گویه‌های ۱۱-۱۹-۲۸-۳۷-۴۵-سنجیده شد و میزان پاسخگویی به این شکل است: رضایت متوسط ۱ نفر یعنی ۱ درصد، رضایت زیاد ۶۶ نفر یعنی ۶۸ درصد، رضایت فوق العاده ۳۰ نفر یعنی ۳۰/۹ درصد است.

شاخص هفتم اقوام و دوستان است که با گویه‌های ۲۰-۲۹-۳۱-۳۸-۴۶-سنجیده شد و میزان پاسخگویی به این قرار است: رضایت زیاد ۴۰ نفر یعنی ۴۱/۲ درصد و رضایت فوق العاده ۵۷ نفر یعنی ۵۸/۸ درصد است.

شاخص هشتم جهت گیری مذهبی است که با گویه‌های ۵-۲۱-۳۰-۳۹-۴۷-سنجیده شدند و میزان پاسخگویی به این قرار است: رضایت متوسط ۲ نفر یعنی ۲/۱ درصد، رضایت زیاد ۱۵ نفر یعنی ۱۵/۵ درصد، رضایت فوق العاده ۸۰ نفر یعنی ۸۲/۵ درصد بود.

شاخص نهم درباره موضوعات شخصیتی است که با گویه‌های ۲-۴-۱۲-۲۲-۴۰-سنجیده شده است و میزان پاسخگویی به این قرار است: رضایت متوسط ۱۰ نفر یعنی ۱۰/۳ درصد، رضایت زیاد ۲۰ نفر یعنی ۲۰/۶ درصد، رضایت فوق العاده ۶۷ نفر یعنی ۶۹/۱ درصد می باشد.

۲-۸- بخش دوم یافته‌های پژوهش، آزمون فرضیات

فرضیه اول: بررسی رابطه بین قومیت زوجین و رضایت زناشویی (طیف رضایت زناشویی)

جدول شماره ۱: آزمون فرضیه اول، رابطه بین قومیت و رضایت زناشویی

جمع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
۱۶۵۵۰۷۸	۵	۳۳۱۰۱۶	۱.۱۲۹	۰.۳۵۱
۲۶۶۹۱.۲۵۲	۹۱	۲۹۳.۳۱۰		
۲۸۳۴۶.۳۳۰	۹۶			

طرح پژوهشی فوق شامل تحلیل واریانس می‌شود که تفاوت رضایت زناشویی را در بین گروه‌های مختلف قومیت مورد مطالعه قرار می‌دهد:

با توجه به جدول فوق و سطح معنی داری $sig[2-tailed]=0/351 > 0/05$ نشان می‌دهد که فرض صفر که عدم تفاوت دو متغیر بود تأیید می‌شود.

فرضیه دوم: بررسی رابطه نیاز جنسی دانشجویان و رضایت زناشویی

جدول شماره ۲: آزمون فرضیه دوم، رابطه نیاز جنسی و رضایت زناشویی

روابط جنسی		
۰.۴۶۷	مقدار همبستگی پیرسون	رضایت زناشویی
۰.۰۰۰	سطح معنی داری	
۹۷	حجم نمونه	

طرح پژوهشی فوق شامل آزمون همبستگی پیرسون می‌شود که رابطه رضایت زناشویی و نیاز جنسی مورد بررسی قرار می‌دهد:

با توجه به جدول فوق و سطح معنی داری $sig[2-tailed]=0/000 < 0/05$ (نشان می‌دهد که فرض صفر که عدم تفاوت دو متغیر بود رد می‌شود. در واقع بین دو متغیر مذکور، رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که هرچه زوجین بیشتر پاسخگوی نیاز جنسی یکدیگر باشند رضایت زناشویی بالایی خواهند داشت و برعکس هرچه زوجین کمتر پاسخگوی نیاز جنسی یکدیگر باشند رضایت زناشویی پایینی خواهند داشت.

فرضیه سوم: بررسی رابطه وضعیت اشتغال و رضایت زناشویی

جدول شماره ۳: آزمون فرضیه سوم، رابطه وضعیت اشتغال و رضایت زناشویی

حجم نمونه	میانگین	انحراف معیار	انحراف استاندارد میانگین		
۷۹	۱۸۰.۳۷	۱۷.۴۰۸	۱.۹۵۹	شاغلم	طیف رضایت زناشویی
۱۸	۱۸۷.۵۶	۱۵.۲۴۴	۳.۵۹۳	شاغل نیستم	

جدول شماره ۴: آزمون واریانس برابر فرضیه سوم

آزمون برای نوع واریانس		آزمون تی			
F	سطح معنی داری	T	درجه آزادی	سطح معنی داری	
۰.۳۵۱	۰.۵۵۵	-۱.۶۱۵	۹۵	۰.۱۱۰	طیف رضایت زناشویی / برابری واریانس

طرح پژوهشی مورد نظر در این فرضیه، از آنجایی که متغیر وابسته به شکل فاصله‌ای است و می‌خواهیم تفاوت آن را در دو گروه اسمی به شکل جامعه مستقل مورد تحلیل قرار دهیم از آزمون مقایسه میانگین دو جامعه مستقل استفاده می‌کنیم. «یکی از موارد مهم قضاوت آماری مقایسه میانگین‌های بدست

آمده از نمونه های تصادفی است. بدین معنی که از دو جامعه مختلف نمونه‌هایی اعم از اینکه تعداد نمونه-ها مساوی یا نامساوی باشد بطور تصادفی انتخاب کرده میانگین‌های دو جامعه فوق با هم مقایسه کنیم (منصو فر ، ۱۳۸۲ ، ۲۰۱)».

برای تحلیل ابتدا باید مشخص گردد، بایستی از واریانس برابر استفاده گردد و یا نابرابر، برای کشف این موضوع باید به مقدار سطح معنی‌داری در آزمون F توجه کرد. با توجه به مقدار سطح معنی‌داری حاصل از آزمون F نتیجه نشان می‌دهد که باید به سراغ واریانس برابر رفت. مقدار T حاصل و سطح معنی‌داری نشان می‌دهد که فرض صفر تایید می‌شود.

فرضیه چهارم: بررسی رابطه بین سن و رضایت زناشویی

جدول شماره ۵: آزمون فرضیه چهارم ، رابطه ی سن و رضایت زناشویی

سن		
-۰.۱۱	مقدار همبستگی پیرسون	طیف رضایت زناشویی
.۹۱۶	سطح معنی‌داری	
۹۷	حجم نمونه	

طرح پژوهشی فوق شامل آزمون همبستگی پیرسون می‌شود که رابطه سن و رضایت زناشویی مورد بررسی قرار می‌دهد: با توجه به جدول فوق و سطح معنی‌داری $sig[2-tailed]=916 > 0/05$ نشان می‌دهد که فرض صفر که عدم رابطه بین دو متغیر مذکور بود تایید می‌شود.

فرضیه پنجم: بررسی رابطه مذهب دانشجویان و رضایت زناشویی

جدول شماره ۶: آزمون فرضیه پنجم ، رابطه مذهب و رضایت زناشویی

انحراف استاندارد میانگین	انحراف معیار	میانگین	حجم نمونه		
۱.۹۵۰	۱۷.۷۶۸	۱۸۲.۲۹	۸۳	شیعه	طیف رضایت زناشویی
۳.۰۷۰	۱۰.۶۳۵	۱۷۴.۷۵	۱۲	اهل سنت	

بررسی آماری نشان می‌دهد فوق نشان می‌دهد میانگین رضایت زناشویی در بین شیعه ۱۸۲.۲۹ و در بین اهل سنت ۱۷۴.۷۵ می‌باشد. (لازم به یاد آوری می‌باشد که در فرضیه پنجم ، بر اساس جدول شماره شش حجم نمونه ی ما نود و پنج نفر است ! که دو نفر از حجم نمونه ی اصلی کمتر می‌باشد و این دو

نفر مربوط به سایر مذاهب می باشد که در این جدول قید نشده است ولی در بخش توصیف نمونه کاملاً اشاره شده است) .

جدول شماره ۷: آزمون واریانس برابر فرضیه پنجم

آزمون تی		آزمون برای نوع واریانس			طیف رضایت زناشویی	برابری واریانس
سطح معنی داری	درجه آزادی	T	سطح معنی داری	F		
.۱۵۶	۹۳	۱.۴۲۹	.۰۸۷	۲.۹۹۳		

با توجه به مقدار سطح معنی داری حاصل از آزمون F ، $sig[2-tailed]=0.087 < 0/05$ نتیجه نشان می دهد که باید به سراغ واریانس برابر رفت. مقدار T حاصل $(|t|=1.429 > t_{93}=1.96)$ و سطح معنی داری $sig[2-tailed]=0/156 > 0/05$ نشان می دهد که فرض صفر تایید می شود. بنابراین می توان نتیجه گرفت که مذهب در رضایت زناشویی نقش دارد.

فرضیه ششم: بررسی رابطه بین سواد و رضایت زناشویی

جدول شماره ۸: آزمون فرضیه ششم ، رابطه سواد و رضایت زناشویی

جمع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
۳۳۰۴۴۰۰	۴	۸۲۶.۱۰۰	۳.۰۳۵	.۰۲۱
۲۵۰۴۱.۹۳۰	۹۲	۲۷۲.۱۹۵		
۲۸۳۴۶.۳۳۰	۹۶			

با توجه به جدول فوق و سطح معنی داری $sig[2-tailed]=0/021 < 0/05$ (نشان می دهد که فرض صفر که عدم تفاوت دو متغیر بود رد می شود.

فرضیه هفتم: بررسی اختلاف سنی دانشجویان و رضایت زناشویی

جدول شماره ۱۰: آزمون فرضیه هفتم ، اختلاف سنی و رابطه با رضایت زناشویی

اختلاف سنی	طیف رضایت زناشویی	
.۱۲۶	مقدار همبستگی پیرسون	
.۲۱۹	سطح معنی داری	
۹۷	حجم نمونه	

طرح پژوهشی فوق شامل آزمون همبستگی پیرسون می‌شود که رابطه رضایت زناشویی و اختلاف سنی مورد بررسی قرار می‌دهد: با توجه به جدول فوق و سطح معنی‌داری $sig[2-tailed]=0/219 > 0/05$ نشان می‌دهد که فرض صفر که عدم تفاوت دو متغیر بود تایید می‌شود.

۹- بحث و نتیجه‌گیری

ازدواج و تشکیل خانواده از قدیمی‌ترین نهادهای زندگی بشری است که از دیرباز مورد توجه متفکرین علوم اجتماعی، علوم اخلاق، علمای مذهبی و سایر دانشمندان قرار گرفته است. در دهه‌های اخیر به علت پیچیدگی‌های امور مربوط به ازدواج دامنه‌ی مسائل مربوط به ازدواج قلمروی علوم دیگر همچون: علم اقتصاد، جمعیت‌شناسی و علم سیاست و ... کشیده شده است.

تحقیق حاضر پژوهشی بود درباره عوامل مؤثر بر رضایت زناشویی در بین دانشجویانی که ازدواج دانشجویی داشته‌اند. در این پژوهش هفت فرضیه اصلی مطرح شد که تمام پژوهش به دنبال اثبات یا رد آنها صورت گرفت: فرضیه اول رابطه‌ی بین قومیت و رضایت زناشویی بود که پس از آزمون، این فرضیه رد شد و مشخص گردید که قومیت و رضایت زناشویی ارتباطی با هم ندارند. فرضیه دوم مطرح شد: رابطه نیاز جنسی دانشجویان و رضایت زناشویی، پس از آزمون فرضیه مشخص شد که بین این دو متغیر را به مثبت و معنی‌دار وجود دارد؛ یعنی هر چقدر رضایت جنسی بیشتر باشد، رضایت زناشویی بیشتر می‌شود.

طبق تحلیل‌هایی که در بخش توصیف نمونه مطرح شد، مشخص گردید که ۶۶ نفر یعنی ۶۸/۱ درصد از زوجین از روابط جنسی خود رضایت فوق‌العاده دارند.

کارلی فورهه، هماهنگی جنسی را از معیارهای اساسی در انتخاب همسر معرفی می‌کند و در این باره می‌گوید که افراد می‌توانند همانند دیگر امور زندگی، در موضوعات جنسی نیز از سلیقه‌ی یکسانی برخوردار باشند.

اگر معیارها و روابط جنسی در زن و مرد خیلی باهم تفاوت داشته باشد می‌تواند مشکلاتی را برای آنها بوجود آورد، در صورتی که اگر تمایل جنسی با هم‌سلیقه‌ی همراه باشد پایه‌ای برای یکی از سعادت‌مندترین روابط زندگی می‌شود. در آزمون فرضیه سوم رابطه‌ی وضعیت اشتغال و رضایت زناشویی مشخص شد که بین وضعیت اشتغال و رضایت زناشویی رابطه وجود ندارد. فرضیه چهارم پژوهش مطرح شد، رابطه‌ی بین سن و رضایت زناشویی که بعد از آزمون و تجزیه و تحلیل داده‌ها مشخص شد که بین

سن و رضایت زناشویی رابطه وجود ندارد. فرضیه پنجم رابطه‌ی بین مذهب و رضایت زناشویی بود که این فرضیه هم رد شد.

فرضیه ششم پژوهش بررسی رابطه‌ی بین سواد و رضایت زناشویی است که بعد از انجام آزمون مشخص شد که بین سطح سواد و رضایت زناشویی رابطه معنا دار وجود دارد. برکس در این زمینه به همسان همسری عقیده دارد. به نظر او انسان‌ها در هر شرایطی چنان که شباهتی از دیدگاه سنی، خانواده، تحصیلی، نژادی ... با یکدیگر داشته باشند، گرایش بیشتری نسبت به یکدیگر دارند و کاهش طلاق را باعث می‌شود.

در این قسمت می‌توان گفت بیشترین فراوانی ازدواج‌های صورت گرفته در نمونه مورد بررسی در شاخه‌ی علوم انسانی با ۵۴ نفر یعنی ۵۵/۷ درصد و در مقطع ارشد با ۴۰ نفر یعنی ۴۱/۲ درصد می‌باشد. در مورد فرضیه آخر پژوهش که بررسی اختلاف سنی دانشجویان و رضایت زناشویی است، مشخص شد که بین اختلاف سنی دانشجویان و رضایت زناشویی رابطه وجود ندارد.

می‌توان گفت نتایج پژوهش با نتایج تحقیق صیاد پور (۱۳۸۳) و آشتیانی احمدی (۱۳۸۳) که هر کدام از زاویه متفاوت به ازدواج‌های دانشجویی پرداخته‌اند، همخوانی دارد.

در آخر می‌توان گفت با توجه به شاخص‌هایی که در این مقاله برای ارزیابی رضایت زناشویی ازدواج‌های دانشجویی مشخص شده بود، افرادی که در تحقیق حاضر، ازدواج دانشجویی داشته‌اند از رضایت فوق‌العاده در تمام شاخص‌ها برخوردار هستند و دلایل آن را می‌توان نزدیک بودن و شناخت یکدیگر و درک خلق و خوی هم در دوره‌ی تحصیل دانست اما ذکر این نکته لازم می‌باشد که در این نوع ازدواج‌ها هم طلاق و شکست وجود دارد ولی آنچه که در این پژوهش و پژوهش‌های مانند این اثبات شده این می‌باشد که میزان موفقیت ازدواج‌های دانشجویی به مراتب خیلی بیشتر و چشم‌گیرتر می‌باشد پس باید به دنبال رفع نقاط ضعف این مراسم و ازدواج‌ها بر آییم.

در آخر می‌توان گفت اگرچه در این مطالعه نقش سن، مذهب، قومیت بر رضایت زناشویی تأیید نشد اما تا حدودی این واقعیت را اثبات کرد و بنابراین می‌توان در پژوهش‌های بعدی به عوامل دیگر به جز این عوامل پرداخت.

با توجه به یافته‌های این پژوهش به مسئولین دانشگاهی و دولتی چند پیشنهاد داریم: از آنجایی که در تمامی تحقیقات انجام شده درباره رضایت زناشویی و ابعاد آن مشخص شده است که ازدواج‌های دانشجویی یکی از موفقترین روش‌های آشنایی و ازدواج است و میزان طلاق و شکست در این نوع ازدواج نسبت به ازدواج‌های مرسوم جامعه بسیار کمتر می‌باشد، لذا به مسئولین دانشگاهی و دولتی

پیشنهاد می‌شود که فرهنگ ازدواج دانشجویی را با برگزاری مراسم‌ها و کرسی‌های مختلف و اعطای تسهیلات به دانشجویان رواج دهند.

همچنین شیوه‌ها و مهارت‌های مختلف برای تفاهم با همسر به دانشجویان آموزش داده شود. تفاهم به خودی خود ایجاد نمی‌شود و برای ایجاد آن مهارت‌هایی لازم است قبل از ازدواج و یا در طول دو سال اول زندگی جلسه‌های آموزش مهارت‌های زندگی برای زوجین جوان دایر شود. به دانشجویان توصیه می‌شود با شخصی ازدواج کنند که از نظر فرهنگی، مذهبی، جغرافیایی، اقتصادی و روانی همانند آنها باشد.

فهرست منابع

۱. احدی، بتول؛ حجازی، الهه؛ به پژوه، احمد، (۱۳۸۳)، رضامندی زناشویی، ابراز هیجان والدین و مشکلات عاطفی - رفتاری کودکان، مجله روانشناسی، سال هشتم، شماره یک.
۲. اعزازی، شهلا، (۱۳۸۰)، خشونت خانوادگی «زنان کتک خورده»، نشر سالی، چاپ اول.
۳. اوحدی، بهنام، (۱۳۸۴)، تمایلات و رفتارهای جنسی طبیعی و غیرطبیعی انسان، نشر صادق هدایت.
۴. بستان نجفی، حسین؛ بختیاری، محمدعزیز؛ شرف‌الدین، سید حسین، (۱۳۸۸)، اسلام و جامعه‌شناسی خانواده، نشر پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ چهارم.
۵. بنی فاطمه، حسین؛ طاهری تیمور لویی، طاهره، (۱۳۸۸)، تعیین عوامل اجتماعی - فرهنگی مرتبط با میزان رضایت زندگی زناشویی در میان زنان متأهل شهر آذر شهر، جامعه‌شناسی سال اول، شماره دوم، صص ۷-۲۹.
۶. بهاری، سیفالله، (۱۳۸۶)، بررسی میزان رضایت زناشویی ازدواج‌های دانشجویی و عوامل مؤثر در آن، فصلنامه اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی، سال دوم، شماره چهار.
۷. ثنایی، باقر، (۱۳۷۹)، مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج، نشر بعثت.
۸. چلبی، مسعود، (۱۳۸۵)، تحلیل اجتماعی در فضای کنش، نشر نی، چاپ اول.
۹. حسینی بیرجندی، مهدی، (۱۳۷۷)، مشاوره ازدواج و خانواده، نشر آوای نور.
۱۰. ساروخانی، باقر، (۱۳۸۸)، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده، نشر سروش، چاپ یازدهم.
۱۱. شعرباف، محمد، (۱۳۷۳)، انتخاب همسر، مجله‌ی اطلاعات علمی، نشر رشد.
۱۲. شفیع‌آبادی، عبدالله، (۱۳۷۴)، مشکلات دانشجویان و ضرورت تأسیس مراکز مشاوره در دانشگاه‌ها، مجله تعلیم و تربیت انجمن ایرانی تعلیم و تربیت.

۱۳. شهابی، محمود، (۱۳۷۰)، آرمان‌های زوجیت و همسرگزینی در شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
۱۴. صدر نبوی، رامپور، (۱۳۷۰)، جامعه و فرد، نشر کتاب فروشان بستان، مشهد.
۱۵. صیاد پور، زهره، (۱۳۸۳)، ازدواج موفق: بررسی رضایت ازدواج در دانشجویان، فصلنامه روانشناسی تحولی شماره دو، صص ۱۴۵-۱۵۷.
۱۶. غضنفری، احمد، (۱۳۹۱)، بررسی عوامل مؤثر بر رضایت از زندگی ازدواج‌های دانشجویی، فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده، سال هفتم، شماره ۲۰.
۱۷. فتحی آشتیانی، علی؛ احمدی، خدابخش، (۱۳۸۳)، بررسی ازدواج‌های موفق و ناموفق در بین دانشجویان، فصلنامه علمی پژوهشی دانشور رفتار، شماره ۷، صص ۹-۱۶.
۱۸. کاوه فارسانی، ذبیح‌الله؛ احمدی، احمد؛ فاتحی‌زاده، مریم سادات، (۱۳۹۱)، تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر رضایت و سازگاری زناشویی زنان متأهل، فصلنامه مشاوره و روان درمانی خانواده، سال دوم، شماره سه، صص ۳۷۳-۳۸۷.
۱۹. کریمی، علی، (۱۳۸۹)، ازدواج موفق در فرهنگ ایرانی، نشر دانژه.
۲۰. کیوان‌لو، عباس، (۱۳۸۳)، عوامل مؤثر بر رضایت‌مندی زناشویی، چکیده مقالات نخستین کنگره سراسری آسیب‌شناسی خانواده در ایران، دانشگاه شهید بهشتی، صص ۱۸۴.
۲۱. گلاسر، ویلیام (۱۳۸۴). نظریه انتخاب؛ روانشناسی نوین آزادی شخصی، ترجمه‌ی مهرداد فیروز بخت، انتشارات مؤسسه خدمات فرهنگی رسا.
۲۲. محسنی، منوچهر؛ صالحی، پرویز، (۱۳۸۲)، رضایت اجتماعی در ایران نشر آرون.
۲۳. مقصودی، منیژه (۱۳۸۶)، انسان‌شناسی خانواده و خویشاوندی، نشر شیرازه، چاپ اول.
۲۴. میراحمدی زاده، علیرضا؛ نخعی امرودی، نودز؛ طباطبایی، سید حمید رضا؛ شفعیان، رضا، (۱۳۸۲)، رضایتمندی زناشویی و تعیین عوامل تأثیرگذار بر آن در شیراز، اندیشه و رفتار سال هشتم، شماره ۴۰، صص ۵۶-۶۳.
۲۵. منصورفر، کریم، (۱۳۸۲)، روش‌های آماری، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، چاپ ششم.
۲۶. مهدوی، محمدصادق؛ غنیمتی، حسن، (۱۳۸۷)، بررسی آثار و نتایج ازدواج دانشجویی در ابعاد فردی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، فصل‌نامه تخصصی جامعه‌شناسی، شماره ۱۰، صص ۹۸-۷۷.

۲۷. مازلو، آبراهام.اچ، (۱۳۷۵)، انگیزش و شخصیت، ترجمه احمد رضوانی (گروه ترجمه بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، نشر آستان قدس رضوی، چاپ چهارم.

Archive of SID